

5

ViD-TEMA SELEKTIV AVL AF RACEHUNDE OG -KATTE

– KAN DEN SKE PÅ EN VELFÆRDS-
MÆSSIGT FORSVARLIG MÅDE?

Dette kapitel ser nærmere på de velfærdsmæssige problemstillinger, der opstår som følge af måden, hvorpå racehunde og -katte påvirkes gennem selektiv avl. Først beskrives, hvordan avlen af racehunde og -katte er organiseret. Dernæst gøres der rede for de dyrevelfærdsmæssige konsekvenser heraf. Selektiv avl af hunde og katte tjener til at vedligeholde en stor racemæssig diversitet. De racemæssige forskelle gør det muligt for mennesker at vælge især hunde, der har nogle egenskaber, som passer til individuelle behov og ønsker. Desværre er der også en række bivirkninger for de pågældende dyrs sundhed. Disse virkninger bunder for det første i såkaldt overtypning, for det andet i en øget forekomst af arvelige sygdomme, som ikke er direkte relateret til de avlsmål, der forfølges, og for det tredje i avlsrelaterede adfærdsproblemer. Efter at der er gjort rede for forekomsten af dyrevelfærdsmæssige problemer, som knytter sig til selektiv avl af racehunde og -katte, gennemgås og diskuteres mulige praktiske tiltag, som kan trække udviklingen i retning af at reducere forekomsten af disse problemer.

AF PETER SANDØE, IBEN MEYER OG MERETE FREDHOLM, KØBENHAVNS UNIVERSITET, SUND, SAMT HELLE FRIIS PROSCHOWSKY, DANSK KENNEL KLUB

INDLEDNING

I august 2008 viste BBC i Storbritannien tv-dokumentaren "Pedigree Dogs Exposed", som senere også blev vist på dansk fjernsyn. Udsendelsens budskab var, at den organiserede avl af racehunde har stærkt negative konsekvenser for de berørte hundes sundhed og velfærd.

Et af flere eksempler – og givetvis det mest dramatiske, der blev vist i udsendelsen – var en cavalier king charles spaniel, som efter alt at dømmes var plaget af alvorlige akutte smerter. Disse skyldtes en tilstand, der benævnes syringomyeli, og som optræder som konsekvens af, at kraniet er for lille til at rumme dyrets hjerne. Dette menes igen at være forårsaget af, at man som en del af avlsmålet for racen har stræbt efter et fladt hoved.

For offentligheden kom BBC's udsendelse som et chok, men for fagfolk med interesse for hunde var det kendt stof, som blev præsenteret. Gennem de foregående årtier var der i faglitteraturen fremlagt stadigt mere dokumentation for den negative effekt, som den selektive avl af hunde og katte kan have på dyrenes velfærd (se f.eks. McGreevy & Nicholas, 1999, og The Companion Animal Welfare Council, 2006).

I Danmark har problemstillingen været kendt i en årrække. I 1998 afholdt Danmarks største stambogsførende organisation for hunde, Dansk Kennel Klub (DKK), en konference for udstillingsdommere med specifikt fokus på overtypning, og i 1999 fremlagde Det Dyreetiske Råd en udtalelse om avl af hunde og katte (Det Dyreetiske Råd, 1999). Ingen af disse tiltag har dog formået at vende udviklingen markant. I 2010 nedsatte den daværende justitsminister en arbejdsgruppe

CAVALIER KING CHARLES SPANIEL. Hunde af denne race er fremavlet med et meget fladt hoved. Som sandsynlig konsekvens heraf kan hundene blive ramt af den smertefulde lidelse syringomyeli. Endvidere har indavl hos denne race medført andre arvelige lidelser. Ifølge data fra det svenske forsikringselskab Agria har hunde af denne race således ca. 14 gange større risiko for at dø af hjertesygdom end alle andre racer.

vedrørende avl af dyr, der bl.a. skulle se på avl af racehunde og -katte. Denne arbejdsgruppe fremlagde sin rapport i august 2013 (Fødevareministeriet, 2013). Rapporten peger på en række alvorlige velfærdsmæssige problemstillinger hos hunde og katte som følge af selektiv avl.

Det er vigtigt at understrege, at den målrettede avl af racehunde og -katte også har positive sider. Den er med til at opretholde en mangfoldighed af racer, som har bidraget til at styrke menneskers relationer til især hunde gennem racernes forskellige og karakteristiske egenskaber. Dette gælder både for de mange typer af brugshunde (rednings-, spor-, hyrde-, jagthunde m.fl.) og for en række af de familie- og selskabshunde, der på forskellig måde beriger deres ejeres livskvalitet.

Derudover har den målrettede avl af både hunde og katte på en række punkter været med til at mindske forekomsten af eller eliminere en række arvelige sygdomme. Det gælder f.eks. CLAD (canine leukocyte adhesion deficiency), der er en dødelig immunrelateret sygdom hos irsk setter, øjensygdommen PRA, der fører til blindhed hos bl.a. labrador, golden retriever og puddel, samt poly-neuropati, en sygdom, der fører til muskellammelse hos racerne alaskan malamute og greyhound.

De nævnte positive sider ved den målrettede avl af racehunde og -katte kan dog ikke opveje de velfærdsmæssige problemstillinger, som vi vil fokusere på her. Vi vil begynde med at beskrive, hvordan avlen af racehunde og -katte er organiseret. Efter det vil vi forsøge at give et overblik over, hvad man ved om de velfærdsmæssige konsekvenser af avlen med fokus på de negative konsekvenser for racehundenes og -kattenes velfærd. Afslutningsvis vil vi se på forskellige veje til at fjerne eller mindske problemerne.

Hovedbudskabet er, at hvis der er vilje, er der også en vej frem, som sikrer, at avlen af racehunde og -katte foregår på en velfærdsmæssigt forsvarlig måde.

SELEKTIV AVL AF HUNDE OG KATTE

Domesticeringen af hunde og katte tog sin begyndelse for adskillige årtusinder siden. Selektion af hunde med henblik på at bruge dem til bestemte formål og eksistensen af forskellige hunde- og katteracer rækker også langt tilbage i tiden. Etableringen af rene racer af hunde og katte baseret på stambøger er dog et relativt nyt fænomen. De fleste af de hunde- og katteracer, vi kender i dag, er etableret inden for de seneste 200 år. I slutningen af det 19. århundrede etablerede mange lande således stambogsførende organisationer med det formål at arrangere udstillinger, hvor dyrene kunne blive bedømt, og samle disse bedømmelser og andre relevante oplysninger om dyrenes afstamning.

De fleste hunde- og katteracer er etableret på grundlag af et begrænset antal individer, og kun efterkommere af disse individer kan siges at tilhøre en bestemt race. Med nogle få undtagelser er der ikke blevet tilført nye gener til de eksisterende hunde- og katteracer, siden de blev etableret.

Hundepopulationen i den vestlige verden kan opdeles i fire grupper:

1. Racehunde med stambog.
2. Racehunde uden stambog.
3. De såkaldte designerracer, som er bevidst fremavlede blandinger af to eller flere renracede hunde.
4. Mere eller mindre tilfældige blandinger af racehunde (såkaldte gadekryds).

I USA udgør racehundene omkring halvdelen af alle hunde (AVMA, 2012), mens det i europæiske lande som Tyskland

og Danmark anføres, at andelen af racehunde ligger på omkring 75 % (Switzer & Nolte, 2007; Proschowsky et al., 2003). Selv om der er store variationer mellem landene, er den generelle tendens, at kun et mindretal af racehundene har en stambog. I Danmark er der obligatorisk mærkning af hunde i Dansk Hunderegister (DH), og derfor er der et rimeligt godt overblik over antallet af hunde og deres fordeling på forskellige racer. En dansk hundeårgang er på ca. 70.000 hvalpe, og heraf er ca. 15.000 opført som blandinger, mens 20.000 er stambogsført i DKK. De resterende 35.000 hunde er anført som racerene, men det fremgår ikke, hvor mange der er stambogsført i andre organisationer, og hvor mange der er racerene hunde uden papirer.

Vælger man at anskaffe sig en racehund, ved man på mange måder, hvad man får, især når det drejer sig om hundens temperament og adfærd. Andre vigtige faktorer, såsom kravene til pelspleje, er også racespecifikke. Hvis ellers potentielle hundeejere læser på lektien (hvilket der desværre er mange, der ikke gør), vil de derfor i relativt høj grad kunne forudse, hvad de får, når de køber en racehund. Blandingshunde vil derimod typisk være mindre forudsigelige, og det kan have konsekvenser for relationen mellem ejer og hund. Således er der fagligt belæg for at sige, at blandingshunde oftere bliver aflivet på grund af adfærdsproblemer end racehunde (Mikkelsen & Lund, 1999). Der kan selvfølgelig også være andre faktorer, som spiller ind her, såsom at det er mindre ressourcestærke mennesker, som typisk anskaffer sig de oftest meget billigere blandingshunde.

I nogle udviklingslande er der store populationer af gadehunde, der, selv om de ikke er genstand for målrettet avl, deler bestemte "racelignende" træk. Dette svarer til situationen for flertallet af de katte, der holdes som familiedyr i den vestlige verden. Disse såkaldte "landkatte" er ikke

racekatte (92 % af alle huskatte i Storbritannien er f.eks. ikke racekatte, PFMA, 2002), men deler alligevel bestemte racelignende træk. Omkring 10 % af kattene i vores del af verden er racekatte (Fødevareministeriet, 2013). Som det fremgår, er andelen af racekatte altså langt lavere end andelen af racehunde.

KONSEKVENSER AF AVLEN PÅ HUNDES OG KATTES VELFÆRD

I den vestlige verden sker avlen af udstillingshunde og -katte på grundlag af racestandarder, som også danner grundlag for bedømmelser på udstillinger. Disse standarder fastlægges internationalt (undtaget herfra er dog Storbritannien og USA, som definerer deres egne regler). For hundenes vedkommende er alle racer registreret med et såkaldt hjemland (typisk det land, racen formodes at stamme fra) i den internationale organisation for hundeavl, FCI (Fédération Cynologique Internationale). Det er hjemlandet, der formulerer racens standard, mens de øvrige lande kan være med til at påvirke, hvordan standarden fortolkes, men kan ikke ændre ordlyden.

Der er for øjeblikket fastlagt racestandarder for omkring 400 hunde- og 40 katteracer. Vurderingen af, om en hund eller kat lever op til racestandarden, foretages af udstillingsdommere, der er uddannet og godkendt af de forskellige race- og kennelklubber. Hunde og katte, som på udstillinger får en god vurdering, vil typisk blive brugt mere i avlen. Dommernes vurderinger vil derfor have en markant effekt på udviklingen af udstillingshundenes udseende og temperament, og denne effekt kan så forplante sig videre til de racehunde, der avles uden stambog.

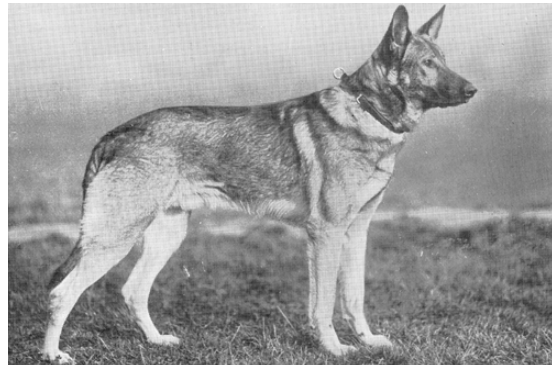
Der er dog også en væsentlig del af racehunde- og racekatteavl, som kun i begrænset omfang er påvirket af, hvad

der sker på udstillinger. Det er den del af avlen, der varetages af kommercielle avlere, som der findes mange af i Nordamerika og Østeuropa. Her er det markedskræfterne, som styrer udviklingen. Et eksempel herpå er fremavlen af meget små varianter ("tekophunde") af de i forvejen små racer som chihuahua, der blev populære takket være den internationale kendis Paris Hilton.

Typisk vil racestandarder ligge fast over tid, men fortolkningen af dem kan alligevel godt ændre sig markant, som det kan ses af følgende billeder af tre typiske schæferhunde fra forskellige perioder. Som det fremgår, har hundens fremtoning undergået gradvise, men samlet set dramatiske ændringer – f.eks. i form af en stadigt mere faldende ryglinje. Sådanne ændringer i dyrenes kropsbygning (påvirket af racestandarder, som de er blevet fortolket af dommere i lyset af modestrømninger) kan have betydelige konsekvenser for dyrenes sundhed og velfærd. Moderne schæferhunde er f.eks. disponeret for sygdomme i hofter og ryg, der potentielt kan forværres som følge af den faldende ryglinje (Wahl et al., 2008).

At avle racehunde og -katte, som kan klare sig godt på udstillinger, er en engagerende hobby for mange mennesker og kan derfor siges at bidrage til menneskers velfærd.

SCHÆFERHUNDE TIL FORSKELLIGE TIDER. Det første billede viser Tell von der Kriminalpolizei SZ 8770, der blev tysk vinder i 1910 (foto: ukendt fotograf). Hunden på det andet billede er Quax vom Aegidendam, der var en meget vindende dansk hanhund fra starten af 1970'erne (foto: O.B.C. Christensen). Det tredje billede viser en schæferhund af udstillingstypen, som den typisk ser ud i dag (foto: Shutterstock, Nikolai Tsvetkov). Som det fremgår, bliver schæferhundens ryglinje stadigt mere faldende over tid.

De mennesker, som deltager i denne fritidsaktivitet, kan samtidig have et stort engagement på deres races vegne og se sig selv som en del af en bevægelse for at bevare en biologisk og kulturel arv.

Det er dog vigtigt at gøre sig klart, at avlen af racehunde og -katte, som den hidtil er blevet praktiseret, også har haft væsentlige negative konsekvenser. Disse negative konsekvenser kan inddeles i tre typer:

1. Velfærdsproblemer som en direkte følge af avl af hunde med et ekstremt udseende.
2. Øget forekomst af arvelige lidelser, der ikke er direkte forbundet til avlsmålene, men f.eks. er en konsekvens af en høj grad af indavl.
3. Øget forekomst af arvelige adfærdsmæssige problemer.

Lad os begynde med avlen af hunde med et ekstremt udseende. Vi har allerede nævnt cavalier king charles spaniel, der kan risikere lidelsen syringomyeli, fordi racen fremavles med et meget fladt hoved. Ligeledes formodes det som nævnt, at den stadigt mere hældende ryglinje hos schæferhunde bidrager til at give problemer med ryg og hofter hos dyrene. Endvidere kan nævnes de såkaldte brachycefale hunde- og katteracer. Disse racer er fremavlet til at have et relativt bredt og fladt hoved med en meget kort næse, som det ses hos bulldog, mops, pekingseser og perserkat.

BRACHYCEFALE HUNDE- OG KATTERACER

Et berømt eksempel på en brachycefal hunderace er den engelske bulldog. I starten af det 19. århundrede blev bulldoggen brugt til at kæmpe mod andre dyr såsom tyre (heraf navnet bulldog) og bjørne. Da dyrekampe blev forbudt i Storbritannien i midten af 1800-tallet, blev bulldoggen hurtigt genstand for målrettet avl. I løbet af få årtier fik man fremavlet en hund, der ikke alene havde et meget mere

venligt temperament end sine aner, men som også på markant vis fik ændret sit udseende. Således blev ikke mindst hundens hovedform ændret, således at den øverste del af kraniet blev stadigt mere sammentrykket, mens underkæben forblev nogenlunde uændret. Slutresultatet er den karakteristiske engelske bulldog med det meget flade ansigt og det udtalte underbid (Thomson, 1996).

Desværre skete der ikke en tilsvarende mindskning af det bløde væv i næse og svælg, i takt med at der blev mindre plads. Som konsekvens heraf kan det overskydende bløde væv i hundens næse og svælg forårsage en delvis blokering af luftvejene hos bulldoggen med den yderligere følge, at hunden får problemer med at trække vejret normalt. Sammen med andre deformiteter i hundens øvre og nedre luftveje betegnes denne tilstand brachycefalt syndrom (forkortet BOAS efter den engelske betegnelse "brachycephalic obstructive airway syndrome").

En undersøgelse gennemført af Packer et al. (2013) viser, at hunde med korte snuder har en øget risiko for at komme til at lide af BOAS – så avl rettet mod at opnå en kort snude er direkte forbundet med øget forekomst af denne lidelse. Også racekatte med korte næser lider af meget højere forekomst af BOAS. Dyr med BOAS er typisk kortåndede, snorker, har hvæselyde under vejtrækningen, lider af opkastningsfornemmelser, gylper og kaster op (Packer et al., 2012), og symptomerne kan blive så alvorlige, at det er nødvendigt at foretage et operativt indgreb (Hansen & Eriksen, 2013).

Disse problemer rammer ikke alene engelske bulldogger. Et nyligt gennemført dansk studie viser, at 6,2 % af mops, 5 % af franske bulldogger og 3 % af engelske bulldogger blandt de ikke henviste patienter på Universitetshospital for Familiedyr ved Københavns Universitet var blevet opereret

for BOAS (Sandøe et al., 2013). Samtidig viser en nyere britisk undersøgelse (Packer et al. 2012), at de tal, vi har på forekomsten af de pågældende patologiske tilstande, sandsynligvis kun udgør toppen af isbjerget. Heraf fremgår det nemlig, at når de blev spurgt, udtrykte hele 58 % af ejere til hunde, der påviseligt led af brachycefalt syndrom, at deres hund ikke havde eller ikke havde haft vejrtrækningsproblemer. Dette tolker forfatterne til artiklen, som at ejere af hunde af brachycefale racer opfatter sygelige vejrtrækningsproblemer som normale for racen. Dette passer også godt med, at snorke- og gryntelyde ofte nævnes som et karakteristisk træk ved de pågældende racer.

At der også i Danmark er en relativt stor udbredelse af vejrtrækningsproblemer hos de pågældende hunderacer, bekræftes af en spørgeskemaundersøgelse gennemført af Justitsministeriets Forskningskontor blandt alle danske smådyrspraktiserende dyrlæger registreret i Den Danske Dyrlægeforening (Pedersen, 2012). I undersøgelsen, som havde en svarprocent på 52, angav 98 % af de praktiserende dyrlæger, der har brachycefale hunderacer som patienter, at de havde kendskab til for snævert svælg med snorke-lyde som følge hos hundene. I alt 66 % af disse dyrlæger angav, at denne tilstand forekom hyppigt, svarende til hos mere end hver femte af hundene i disse racer, mens 47 % angav, at forsnævrede næsebor var hyppigt forekommende hos de pågældende racer. For perserkattene og tilsvarende brachycefale katteracer angav 87 % af dyrlægerne, at de havde kendskab til vejrtrækningsproblemer, og 25 % angav, at forsnævrede næsebor og vejrtrækningsproblemer var hyppigt forekommende hos de pågældende racer.

Ud over de hunde- og katteracer, der har meget høj forekomst af velfærdsproblemer som direkte følge af overtypning, er de mest almindelige sundhedsproblemer, forbundet

med avl, de arveligt betingede lidelser, der oftest bunder i en mangel på genetisk diversitet. Som allerede nævnt blev mange racer etableret på grundlag af få individer, og problemernes omfang vokser, når avlere bruger nogle få højt præmierede hanner i deres avl – også kaldet "matadoravl" eller "popular sire effect". Selv om de pågældende hanner selv kan være sunde og raske, kan de være skjulte bærere af sygdomsgener, som i kombination med en tæve med tilsvarende skjulte sygdomsgener kan give sig udslag i arveligt betingede lidelser hos afkommet. I de følgende generationer vil en stor del af racens individer desuden være beslægtede med de populære hanner, og det gør det sværere at undgå indavl.

Som konsekvens af at avlen af racehunde og -katte foregår i relativt små lukkede populationer, ses der dispositioner for bestemte arveligt betingede sygdomme i næsten hver eneste race (Egenvall et al., 2005). Det skønnes, at hver hunderace har en øget sandsynlighed for at få mellem fire og otte arvelige lidelser, hvis der opstår for høj grad af indavl (Brooks & Sargan, 2001). Det gælder f.eks. for cavalier king charles spaniel, hvor alle individer i dag nedstammer fra en meget lille population, som overlevede 2. Verdenskrig. De har ikke alene en øget forekomst af sygdommen syringomyeli, men også, ifølge data fra det svenske forsikringselskab Agria, ca. 14 gange større risiko for at dø af hjertesygdom end alle andre racer (B. Bonnet, personlig kommunikation).

Noget tilsvarende kan ses hos racekatte. For eksempel har siameserkatte en højere forekomst af bestemte former for kræft, og hos perserkatte ses en øget forekomst af arveligt betingede øjensygdomme (Egenvall et al., 2010). Endvidere er det anslået, at 38 % af alle perserkatte bliver ramt af polycystisk nyresygdom (Barthez et al., 2003).

PERSERKAT. Katte af denne race er fremavlet med meget flade ansigter. Dette giver anledning til en række velfærdsproblemer – ikke mindst i form af besværet vejtrækning. Ifølge en spørgeskemaundersøgelse fra 2012 angav 87 % af de praktiserende dyrlæger, der havde perserkatte og andre katte med flade ansigter som patienter, at de havde kendskab til vejtrækningsproblemer hos disse katte, og 25 % angav, at forsnævrede næsebor og vejtrækningsproblemer var hyppigt forekommende. (Foto: Colourbox)

ADFÆRD OG AVL

Endelig kan der som nævnt være adfærdsmæssige problemer som konsekvens af avl. Som det også er nævnt, er racehunde og -katte på forskellig vis mere forudsigelige i deres adfærd end blandingshunde. Hvis dyrene alene avles med henblik på, hvordan de fremtræder på en udstilling, uden skelen til de personlighedsmæssige egenskaber, som er væsentlige for, at de vil fungere godt som familiedyr, er der dog en fare for, at avlen kan lede til adfærdsmæssige problemer.

Der er kendskab til forskellige adfærdsmæssige problemer hos racehunde og -katte, f.eks. at collier har tendens til at være meget frygtsomme og ofte lider af skræk for bestemte gulvbelægninger. Der ser også ud til at være sammenhæng mellem de adfærdsproblemer, der går under samlebetegnelsen OCD (obsessive compulsive disorder), og bestemte hunde- og katteracer (Luescher, 2004). Det gælder f.eks. fænomener som "flank sucking" og "tail chasing" hos hunde og "wool sucking" hos katte.

Der er dog indtil nu ikke gjort meget for at kvantificere omfanget og alvoren af disse problemer, selv om der på det seneste er offentliggjort et par studier, som finder sammenhæng mellem racer og adfærd (McGreevy et al., 2013; Starling et al., 2013). Især i de nordiske lande har man i en årrække arbejdet på at udvikle redskaber til at beskrive og teste hundes adfærd. Ved det, der hedder en "unghundementaltest" (UHM), skal hunde f.eks. gennemgå et fastlagt sæt af testmomenter, som samlet set giver et billede af hundens mentalitet. I mange racer er man begyndt at benytte mentalbeskrivelsen på lige fod med andre vurderinger af hunden som grundlag for valg af avlsdyr, hvilket klart vil kunne tjene til at modvirke de avlsbestemte adfærdsproblemer.

MULIGE PRAKTISKE TILTAG TIL AT MINDSKE AVLSRE-LATEREDE VELFÆRDSPROBLEMER

Etisk set er det højst problematisk, at hunde og katte skal lide som konsekvens af den måde, man vælger at avle dem på. Ikke alene er der tale om relativt alvorlige velfærdsproblemer, som direkte rammer dyrene, og som indirekte også har en negativ konsekvens for deres ejeres livskvalitet og økonomi. Det er også svært at se, hvad der er vundet ved at avle hunde og katte uden at tage hensyn til de velfærdsmæssige konsekvenser for kommende generationer af dyr.

At fokusere på fremme af velfærd i avlen af hunde og katte er jo på ingen måde uforeneligt med fortsat at avle racehunde og -katte, men selvfølgelig vil der skulle foretages nogle afvejninger, og selvfølgelig kan der komme nogle interesser i klemme. For at tage det sidste først så er der konkrete avlere, som kan komme i klemme, hvis man begynder at indføre restriktioner i avlen af den ene eller anden slags. Det kan være en ejer af en populær avlshan, som ikke længere kan få det samme udbytte af sin præmiehan. Det kan være en kennel, som har klaret sig godt netop ved at kunne fremvise og sælge hunde eller katte med et meget ekstremt udseende, og som nu må til at lægge avlen om og derfor i en periode ikke længere vil klare sig så godt.

Her er tale om reelle interesser og reelle omkostninger for nogle mennesker involveret i avl af racehunde eller -katte, men set i det store billede er der ingen, som for alvor lider skade, hvis der tages initiativer til at sikre en sundere avl. At sikre avl af sunde racehunde og -katte burde være en win-win-win-situation, hvor både dyrene, avlerne og de kommende ejere står til at vinde. Dette er baggrunden for den traditionelle tilgang til problemstillingen, nemlig at forsøge at påvirke udbuddet af racehunde og -katte.

Den hidtidige diskussion af, hvordan avlen af racehunde og -katte skal forbedres, har således i høj grad været fokuseret på at få de centrale aktører i den organiserede avl til at ændre adfærd. Det synes også i et vist omfang at have haft en effekt, idet centrale aktører såsom kennelklubber, specialklubber for de forskellige hunde- og katteracer, dyrlæger og dyreværnsorganisationer tager problemstillingen meget mere alvorligt, end de gjorde tidligere. Det samme gælder for myndigheder og politikere, hvor emnet f.eks. i Danmark er blevet sat på dagsordenen via den arbejdsgruppe, der har været nedsat vedrørende avl af dyr (Fødevareministeriet, 2013). Og i udlandet har der været taget tilsvarende initiativer (se bl.a. Bateson, 2010, og APGAW, 2012). De stambogsførende organisationer, som har ansvar for de enkelte hunde- og katteracer, har mulighed for at indføre forskellige former for avlsrestriktioner, som bl.a. skal tjene til at mindske eller udrydde bestemte arveligt betingede sygdomme.

En avlsrestriktion vil i denne sammenhæng betyde, at organisationen stiller krav om, at begge forældre f.eks. er røntgenfotograferet og ikke har hofteledsdisplasi (HD), for at afkommet kan blive stambogsført. DKK har over en lang årrække administreret mange sådanne avlsrestriktioner omfattende ledsygdomme (hofte- og albueledsdisplasi), arvelige øjensygdomme, hjertesygdomme m.m.

Der er dog det problem i forhold til at påvirke udbuddet fra centralt hold, at udbuddet af racehunde og -katte i stigende grad kommer fra danske og udenlandske avlere, som ikke stambogsfører deres dyr, og som derfor ikke behøver at rette ind i forhold til krav fra raceklubber og centrale avlsorganisationer. For flere hunderacers vedkommende har man således set, at stigende krav til avlen har medført, at avlen er flyttet væk fra de etablerede organisationer. I en race som cavalier king charles spaniel, hvor DKK bl.a. stiller krav om

gentagne hjertescanninger af alle avlsdyr, er andelen af DKK-registrerede hunde over en årrække faldet, så det nu kun er ca. 25 % af de hunde, der registreres i Dansk Hunderegister, der har en DKK-stambog. I moderacer som f.eks. chihuahua er andelen af DKK-stambogsførte hunde helt nede under 10 % af det samlede tal i Dansk Hunderegister.

Ud over at indføre avlsrestriktioner kan man inden for den etablerede avl også være med til at præge vurderingen af hunde og katte på udstillinger på en måde, hvor man bevæger sig væk fra ekstremerne. Selv om det f.eks. ikke er muligt for Danmark at ændre racestandarden for engelsk bulldog, kan man stadig forsøge at fastholde dommerne på en målsætning, der går imod tendensen til ekstremt flade næser. Denne udvikling er allerede igangsat med udviklingen af de såkaldte BSI-dokumenter – "breed specific instructions" – der udleveres til alle dommere på internationale hundeudstillinger. Etableringen af disse lister har i høj grad været drevet af de nordiske lande, og der er generelt stor forskel på opfattelsen af overtypningsproblemstillingen i hhv. Nord- og Sydeuropa. Da en stor del af de dommere, der dømmer på hundeudstillinger i Danmark, kommer fra udlandet, er det afgørende, at der arbejdes på at opnå en vis international konsensus omkring prioriteringen af sundhed, hvis det skal have nogen effekt.

Endelig er der en helt central problemstilling, der handler om grundlæggende viden vedrørende sygdoms- og velfærdsproblemernes omfang og fordelingen inden for de forskellige racer. I Danmark foretages ingen central registrering af sygdomme hos hunde og katte, og hvis man ønsker at forbedre velfærden hos disse dyrearter, er den manglende viden om sygdomsforekomst problematisk. Det er f.eks. på nuværende tidspunkt ikke muligt at måle effekten af de tiltag, der allerede er iværksat. Et konkret eksempel på

dette er diskusprolaps, der er et velkendt problem hos gravhunde. DKK indførte for en del år siden et avlsprogram, der sikrede, at alle gravhunde fik røntgenfotograferet ryggen, før de kunne indgå i avl. Røntgenbillederne bliver screenet for antallet af forkalkede skiver i rygsøjlen, der er beskrevet som en forløber for udviklingen af diskusprolaps (Jensen et al., 2008). Resultaterne af screeningen bliver desuden brugt til at beregne et rygindeks (svarende til beregning af EBV – estimated breeding values – hos produktionsdyr) for alle avlsdyr. Avlsprogrammet har nu været aktivt i 10 år, men pga. den manglende sygdomsregistrering i dyrlægepraksis er det faktisk ikke muligt at evaluere, om antallet af gravhunde, der får stillet diagnosen diskusprolaps, er faldet.

Det samme gør sig gældende inden for bekæmpelsen af hofteledsdysplasi. I DKK registreres hoftestatus hos en lang række racer i forbindelse med rutinemæssig screening baseret på røntgenfotografering i 12-månedersalderen. Herfra ved vi, at det i nogle racer er lykkedes at nedbringe frekvensen af hunde med dårlig HD-status, mens situationen i andre racer stort set er status quo selv efter mange årtier med et avlsprogram. Til gengæld ved vi intet om forekomsten af kliniske problemer relateret til HD, f.eks. hvor mange hunde der bliver aflivet pga. hofteproblemer. Etableringen af et system til sygdomsregistrering hos de smådyrspraktiserende dyrlæger må derfor anses for at være et centralt skridt i retning af at skabe grundlag for at forbedre velfærden hos hunde og katte.

De beskrevne velfærdsproblemer kan ikke løses alene ved at se på udbuddet af racehunde og -katte; det er også nødvendigt at se på efterspørgslen. Hvis der f.eks. er en efterspørgsel efter hunde og katte med ekstremt korte snuder, vil der altid være avlere, som vil levere varen. De brachycefale hunde vil for nogle mennesker virke groteske, men der er

samtidig godt belæg i psykologisk forskning for at sige, at netop de relativt store og flade ansigter kombineret med store runde øjne virker tiltrækkende på mange mennesker. Den afgørende mekanisme synes her at være ligheden med menneskebabyer, som vi formodentlig er genetisk disponeret til at beskytte og holde af (Archer & Monton, 2011). De pågældende hundes appel fremgår også af, hvor ofte de bruges i forskellige former for reklamer. Samtidig har især mops og franske bulldogger i en lang periode været i fremgang som modehunde. Den franske bulldog er i dag nr. 6 på DKK's liste over de mest populære hunde i Danmark. Tilsvarende tendenser ses i udlandet.

Det flade ansigt med de baby lignende træk sikrer altså de brachycefale hunderacers popularitet og overlevelse ved fortsat avl af racerne, men paradoksalt nok forringer dette racekarakteristikum samtidig deres velfærd pga. de medfølgende vejrtrækningsproblemer. Tilsvarende problemer med efterspørgsel efter hunde eller katte med ekstremt udseende gælder også for en række andre racer. Der er således brug for saglig oplysning om brachycefalt syndrom og andre avlsbetingede velfærdsproblemer rettet mod potentielle købere af hvalpe. Ud over saglig oplysning er der også brug for en holdningsbearbejdning, der kan få mennesker til at se en fladnæset hund med åndedrætsproblemer som en syg stakkel snarere end som en charmerende følgesvend eller se en hund med masser af folder i huden som en potentiel bærer af alvorlige hudproblemer snarere end som en charmerende klovn i for stort tøj.

Endelig kan man forestille sig, at økonomiske incitamenter kan spille en stigende rolle i forhold til at sikre sunde racehunde og -katte. Købere kan gøre et erstatningsansvar gældende over for sælgere af hvalpe og killinger, som viser sig at have sundhedsproblemer, der skyldes avlen. Dermed

vil der være et økonomisk incitament for avlere til at gøre mere for at forebygge andre arveligt betingede problemer. Særligt interessant i denne sammenhæng er Købeloven. Ifølge denne har købere i forbindelse med erhvervsmæssig handel med dyr en almindelig reklamationsret inden for de første to år efter købet. Mange købere af hunde er ikke klar over deres rettigheder i henhold til Købeloven. Der er derfor behov for øget information og videndeling også på dette område.

TAK

Tak til Brenda Bonnett, Sandra Corr og Clare Palmer, der sammen med Peter Sandøe er medforfattere til et kapitel om selektiv avl i den planlagte bog "Companion Animal Ethics", som nærværende artikel i et vist omfang bygger på. Også tak til Vibeke Knudsen og Bjørn Forkman for nyttige kommentarer.

REFERENCER

- BAPGAW (Associate Parliamentary Group for Animal Welfare) (2012). *A Healthier Future for Pedigree Dogs, Update Report*. London, 1-38.
- Archer, J. & Monton, S. (2011). Preferences for Infant Facial Features in Pet Dogs and Cats. *Ethology* 117(3), 217-226.
- AVMA (2012). American Veterinary Medical Association, U.S. *Pet Ownership & Demographics Sourcebook, 2012 Edition*. AVMA: Schaumburg, Il.
- Barthez, P.Y., River, P. & Begon, D. (2003). Prevalence of polycystic kidney disease in Persian and Persian-related cats in France. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 5: 345-347.
- Bateson, P. (2010). *Independent Inquiry into Dog Breeding*. Suffolk, 1-65.
- Brooks, M. & Sargan, D.R. (2001). Genetic Aspects of Diseases in Dogs. In Ruvinsky A and Sampson J (eds), *The Genetics of the Dog*. CABI Publishing: Wallingford, Storbritannien.
- Companion Animal Welfare Council (2006). *Breeding and Welfare in Companion Animals*. Animals. Devon, 1-84.
- Egenvall, A., Bonnett, B.N., Hedhammer, Å. & Olson, P. (2005): Mortality in over 350,000 insured Swedish dogs from 1995-2000: I. Breed-specific age and survival patterns and relative risk for causes of death. *Acta Veterinaria Scandinavica*. 46, 121-136.
- Egenvall, A., Bonnett, B.N., Häggström, J., Ström Holst, B., Möller, L. & Nødtvedt, A. (2010). Morbidity of insured Swedish cats during 1999-2006 by age, breed, sex, and diagnosis. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 12(12), 948-59.
- Egenvall, A., Nødtvedt, A., Häggström, J., Ström Holst, B., Möller, L. & Bonnett, B.N. (2009). Mortality of life-insured Swedish cats during 1999-2006: age, breed, sex, and diagnosis. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 23(6), 1175-83.
- Fødevareministeriet (2013). *Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende avl*. København: Fødevareministeriet.
- Hansen, I.K. & Eriksen, T. (2013). Brachycephalt syndrom hos hund – Definition og behandling. *Dansk Veterinærtidsskrift*, 96 (12), 15-19.
- Jensen, V.F., Beck, S., Christensen, K. & Arnbjerg, A. (2008). Quantification of the association between intervertebral disk calcification and disk herniation in Dachshunds. *JAVMA Vol 233 No. 7*, October 1.
- Kennel Club (2012). The Kennel Club's Puppy Farming Campaign: <http://www.thekennelclub.org.uk/stoppuppyfarming>, tilgæet 4. april 2014.
- Lockwood, R. (1995). The ethology and epidemiology of canine aggression. In Serpell, J. (ed.) *The Domestic Dog: Its Evolution, Behavior and Interactions with people*. Cambridge, Cambridge University Press, 131-138.
- Luescher, A. (2004). Diagnosis and management of compulsive disorders in dogs and cats. *Clinical Techniques in Small Animal Practice*. 19 (4), 233-239.
- McGreevy, P.D., Georgevsky, D., Carrasco, J., Valenzuela, M., Duffy, D.L. & Serpell, J.A. (2013). Dog behavior co-varies with height, bodyweight and skull shape. *PLoS One*, 8(12):e80529. doi: 10.1371/journal.pone.0080529.
- McGreevy, P.D. & Nicholas, F.W. (1999). Some practical solutions to welfare problems in dog breeding. *Animal Welfare*, 8, 329-341.
- Mikkelsen, J. & Lund, J.D. (1999). Euthanasia of dogs due to behavioural problems: an epidemiological study of euthanasia of dogs in Denmark, with a special focus on problems of aggression. *European Journal of Companion Animal Practice*, 10, 143-150.
- Packer, R., Hendricks, A. & Burn, C.C. (2012). Do dog owners perceive the clinical signs related to conformational inherited disorders as "normal" for the breed? A potential constraint to improving canine welfare. *Animal Welfare*, 21(1s), 81-93.
- Packer, R., Tivers, M.S., Hendricks, A. & Burn, C.C. (2013). Short muzzle; Short of breath? An investigation of the effect of conformation of the risk of brachycephalic obstructive airway syndrome (BOAS) in domestic dogs. In *Science in service of animal welfare, Priorities around the world, UFAW international animal welfare science symposium*, 4-5 July 2013, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona, Spanien, 26.
- Pedersen, M.L. (2012). *Avlsbetingede dyrevelfærdsproblemer*. København: Justitsministeriets Forskningskontor.
- PFMA (2002). Pet Food Manufacturers Association, UK Pet Food Manufacturers Pet Ownership Report, quoted from <http://blog.embracepetinsurance.com/2005/05/index.html>, tilgæet 4. april 2014.
- Proschowsky, H. F., Rugbjerg, H. & Ersbøll, A. K. (2003). Mortality of purebred and mixed-breed dogs in Denmark. *Preventive Veterinary Medicine*, 58 (1-2), 63-74.
- Sandøe, P., Hansen, I.K., Eriksen, T. & Fredholm, M. (2013). Hvad er der galt med min bulldog? Om mulighederne for at forebygge fremavl af hunde med brachycephalt syndrom. *Dansk Veterinærtidsskrift*, 96 (12), 11-14.
- Starling, M.J., Branson, N., Thomson, P.C. & McGreevy, P.D. "Boldness" in the domestic dog differs among breeds and breed groups. *Behavioural Processes*, 97, 53-62.
- Switzer, E. & Nolte, I. (2007). Ist der Mischling wirklich der gesündere Hund? – Untersuchung zur Erkrankungsanfälligkeit bei Mischlingen in Deutschland. *Praktischer Tierarzt*, 88 (1), 14-19.
- Thomson, K.S. (1996). The Fall and Rise of the English Bulldog. *American Scientist*, 84 (3), 220-223.
- Wahl, J.M., Herbst, S.M., Clark, L.A., Tsai, K.L. & Murphy, K.E. (2008). A review of hereditary diseases of German shepherd dog. *Journal of Veterinary Behavior*, 3, 255-265.

LINKS

- Rapporten fra arbejdsgruppen vedrørende avl af dyr kan hentes fra følgende link: http://www.foedevarestyrelsen.dk/Nyheder/Pressemeddelelser/Arkiv_2013/Documents/Rapport%20fra%20avlsarbejdsgruppen%20%202013.%20final.pdf
- En række engelsksprogede hjemmesider angiver oplysninger om avlsbetingede sygdomme og andre velfærdsproblemer hos racehunde og -katte:
 - UFAW, Genetic welfare problems of companion animals – an information resource for prospective pet owners and breeders: <http://www.ufaw.org.uk/geneticwelfareproblems.php>
 - University of Cambridge, Inherited Diseases in Dogs: <http://www.vet.cam.ac.uk/idid/>
 - University of Prince Edward Island & The Canadian Veterinary Medicine Association, Canine Inherited Disorders Database: <http://ic.upei.ca/cidd/>
 - University of Sydney, Faculty of Veterinary Science, LIDA: <http://sydney.edu.au/vetscience/lida/>